

Hur framgångsrik blir den gröna given?

EU-kommissionens höjda ambitioner på miljö- och klimatområdet kan stärka EU – men testar också unionens sammanhållning och relationer med omvärlden. Den gröna given kan därför komma att påverka den europeiska integrationsprocessen. Det skriver **Mats Engström**, analytiker och senior rådgivare vid Sieps.

Europa ska bli världens första klimatneutrala kontinent. Det var ett av Ursula von der Leyens budskap när hon presenterade **politiska riktlinjer** för den nya EU-kommissionen. Innehållet blev mer konkret när kommissionen lade fram sitt **meddelande** i december 2019.

Erfarna bedömare av EU:s miljöpolitik **beskriver** Ursula von der Leyens initiativ som en rejäl kursändring. Den gröna given kan ses som det mest **ambitiösa** program som EU-kommissionen har lagt fram på miljöområdet under åtminstone de senaste 15 åren.

”Erfarna bedömare av EU:s miljöpolitik beskriver Ursula von der Leyens initiativ som en rejäl kursändring.”

Europeiska miljöbyråns **lägesrapport** från december 2019 visar att det finns mycket att göra. Kommissionens meddelande svarar på detta genom att ta upp klimatförändringarna, men också kemikalier, luft, vatten, biologisk mångfald, med mera.

Förhoppningar och möjligheter

Initiativet väcker även andra förhoppningar. Kan det ge ökad mening åt EU-projektet? Den gröna given möter förväntningar hos unga och hos andra miljöengagerade, och det har också presenterats som ett sätt att svara upp mot dem. Den utlovade europeiska klimatpakten kan bli en av metoderna för att öka delaktigheten.

Bättre affärsmöjligheter är ytterligare en aspekt. Marknaden för miljöinnovation växer snabbt globalt. Här kan höjda ambitioner inom EU bidra till exportchanser för europeiska företag.

EU kan också stärka sin internationella roll. Dels genom att ställa krav och ta fram riktlinjer som blir globala standarder, vilket redan skett med miljölagstiftning som Reach för kemikalier och utsläppskrav för bussar och lastbilar. Dels genom en politiskt ledande roll, när andra stater som USA drar sig tillbaka från den globala miljöarenan.

Med detta sagt finns det än så länge inga konkreta beslut om innehållet. Visserligen har Europaparlamentet antagit en resolution med stöd för huvudinnehållet och önskemål om vissa skärpningar, men vad som händer när regeringarna förhandlar i ministerrådet är en öppen fråga.

Så hur framgångsrik blir den gröna given från ett miljöperspektiv? Det beror på hur ett antal svåra frågor hanteras.

Politisk skicklighet blir avgörande

Motstånd. Vissa aktörer kommer att möta kostnader på kort och medellång sikt och därför vilja bromsa en del av kommissionens initiativ. Den tyske näringsministern Peter Altmaier har exempelvis skrivit till kommissionen och uppmanat till försiktighet när det gäller klimatkrav på bilar. Det finns redan en tidtabell för att se över denna lagstiftning och det vore olyckligt för bilindustrin att tidigarelägga det, menar han.

”Vissa aktörer kommer att möta kostnader på kort och medellång sikt [...]”

Motstånd finns även på andra håll. På grund av påtryckningar höll texten om kemikalier i kommissionens meddelande på att bli negativ från hälso- och miljösynpunkt, men den förbättrades de sista dagarna innan gröna given presenterades.

Det finns även risk för det som forskningen kallar ”kidnappning” (”capture”): när det nu kommer att finnas mycket pengar till exempelvis demonstrationsprojekt för gröna lösningar så kan starka aktörer dra till sig en större andel av resurserna än vad som är motiverat.

Entusiasmen för den gröna given skiljer sig mellan västra och östra delarna av EU, inte minst när det gäller regeringarnas hållning. Riskerar den gröna given att bli ytterligare ett bidrag till **politiska spänningar inom unionen**, som exempelvis Mark Leonard, statsvetare och chef för tankesmedjan European Council on Foreign Relations (ECFR), har **varnat för**? Frågan är redan aktuell i förhandlingarna om nästa långtidsbudget och genom Polens motstånd mot målet om ett klimatneutralt EU år 2050. Europeiska rådets möte i juni blir ett viktigt test på sammanhållning och möjligheterna till rättvis omställning. Här kan det vara viktigt att ta fram mer underlag om fördelar för olika delar av unionen. Inte bara för högteknologisk, innovativ industri i framför allt västra Europa, utan också för exempelvis små- och medelstora företag i Polen eller miljöanpassat skogs- och jordbruk i Rumänien.

”Europeiska rådets möte i juni blir ett viktigt test på sammanhållning och möjligheterna till rättvis omställning.”

Om det går långsamt att **få med andra delar av världen** på högre ambitioner riskerar motståndet mot minskad tilldelning av utsläppsrätter för koldioxid att öka inom EU. Det skulle försämra förutsättningarna för att nå målet om klimatneutralitet år 2050. Ett sätt att hantera detta skulle kunna vara någon form av klimattullar, eller **gränsjusteringsåtgärder för koldioxidutsläpp**. Avsikten med sådana tullar är bland annat att **minska incitamenten till att importera koldioxidintensiva varor** från länder utanför EU. Men länder som Kina har redan reagerat negativt och hävdar att sådana åtgärder skulle försvåra det globala klimatsamarbetet. EU behöver tänka även på positiva incitament, som hur samarbetet kan stärkas för att möta gemensamma

utmaningar till exempel när det gäller innovationer. Klimatdiplomati är ett viktigt inslag.

En ytterligare utmaning är den **institutionella kapaciteten**. Det finns en viss oro i Bryssel för att inte hinna med; att Ursula von der Leyen kanske har lovat för mycket för sina första 100 dagar. Medlemsländer som Sverige kan hjälpa till med bra underlag och fler nationella experter. Det gäller också att säkerställa uthålligheten i den gröna given. Nästa kommission och parlament kanske inte är lika intresserade, och kriser på andra områden kan skifta uppmärksamheten. Här finns tidigare initiativ att lära av, som den så kallade Cardiffprocessen, där det fanns en regelbundenhet i de olika ministerrådens arbete med integrering av miljöhänsyn och uppföljning från kommissionens sida. Ett ytterligare sätt skulle kunna vara ett oberoende klimatpolitiskt råd på EU-nivå liknande det **svenska**.

Dörren är öppen – närmaste tiden avgör

Det finns alltså ett antal utmaningar som måste hanteras för att den gröna given ska bli framgångsrik. Några av dem ställs på sin spets redan under de närmaste månaderna, som kopplingen till EU:s nästa långtidsbudget, MFF. Här kan diskussionen om nya egna medel med grön profil, som intäkter från utsläppshandeln och från en plastskatt, underlätta enighet. På längre sikt blir frågan om uthålliga institutionella lösningar av stor betydelse.

”På längre sikt blir frågan om uthålliga institutionella lösningar av stor betydelse.”

Miljöfrågorna behöver ses i ett bredare perspektiv där sammanhållningspolitiken och relationerna till omvärlden är viktiga inslag. Diskussionerna i ministerrådet under våren blir viktiga för hur det går, liksom Europeiska rådets möte i juni och hur det kommande tyska ordförandeskapet väljer att ta frågorna vidare. En nyckelfråga blir att få alla geografiska delar av EU att se fördelar med den gröna given. Hur Ursula von der Leyens initiativ hanteras avgör således möjligheterna till framgång – men det kommer också att påverka den europeiska integrationsprocessen.